

ועדת המשמעת מזהירה!
נבחן המעביר חומר עזר לרעהו
או רמז מילולי יענש בחומרה

מבחן - מועד א' (קיש, תש"ע)

אוניברסיטת בר-אילן

אי-וודאות במשפט הישראלי, במשפט בעברי ובתורת המשפט (01-938-99)

ד"ר מיכאל בריס

משך הבחינה: שעתיים וחצי

חומר עזר: מותר להכניס חומר עזר וחומרי לימוד לבחינה ("ספרים פתוחים")

הקדישו מחשבה לתשובתכם, ענו בצורה בהירה, תוך טיעון ממוקד וממצה, ובכתב קריא.

חריגה מהיקף התשובה לא תיחשב כחלק ממנה.

1. מה הם הגורמים השונים להתפתחות דוקטרינת "הספק הסביר" במשפט הפלילי, וכיצד אלה משקפים את הדרכים השונות להתמודדות עם בעיית הספק? (עד עמוד אחר, 25 נקודות)

2. "כל מי שהוחזק שמו בעיר שלשים יום אין חוששין לו שמא שם אחר יש לו והוא שינהו כדי לרמות ולעשות קנוניא שאם אתה אומר כן אין לדבר סוף, לפיכך מי שלא הוחזק שמו בעיר שלשים יום ובא ואמר כתבו עלי שטר שאני חייב לפלוני או לזה כך וכך דינרין, אין כותבין לו עד שיביא ראיה שזה שמו או יוחזק" (רמב"ם מלוה ולוה כד, ד).

א. "הוחזק שמו": במינוחים של המשפט העברי, באיזה סוג של חזקה מדובר? השוו לכלל ההלכות: "חזקה אין אדם פורע תוך זמנו": האם מדובר באותו סוג חזקה?
ב. "שאם אתה אומר כן אין לדבר סוף": בארו את הנימוק. מה ניתן ללמוד מהטרמינולוגיה של הרמב"ם "אין חוששין לו"? כיצד זה משפיע על הבנת תפקידה של החזקה שבהלכות מלוה ולוה הנ"ל בהתמודדות עם מצבי ספק?

ג. השוו את דברי הרמב"ם בהלכות מלוה ולוה הנ"ל לדברי הרמב"ם האלה: *ק' (ל' 103) ו' (ל' 103) ש"י*

"נביא שהעיד לו נביא אחר שהוא נביא הרי הוא בחזקת נביא ואין זה השני צריך חקירה, שהרי משה רבינו העיד ליהושע והאמינו בו כל ישראל קודם שיעשה אות, וכן לדורות, נביא שנודעה נבואתו והאמינו בדבריו פעם אחר פעם או שהעיד לו נביא והיה הולך בדרכי הנבואה אסור לחשב אחריו ולהרהר בנבואתו שמא אינה אמת, ואסור לנסותו יותר מדאי ולא נהיה הולכים ומנסים לעולם שנאמר לא תנסו את ה' אלהיכם כאשר נסיתם במסה שאמרו היש ה' בקרבנו אם אין, אלא מאחר שנודע שזה נביא יאמינו וידעו כי ה' בקרבם ולא יהרהרו ולא יחשבו אחריו, כענין שנאמר וידעו כי נביא היה בתוכם" (רמב"ם יסודי התורה י, ה).

ד. האם קיימת זיקה רעיונית כלשהי בין המושגים הנ"ל של "חזקה" לבין המושג ההלכתי של "חזקת ממון" או "מוחזק"?

(עד שני עמודים, 50 נקודות)

האם מדובר באותו סוג של חזקה? מה הבסיס לחזקה זו, ומה ניתן ללמוד ממנה על דרכי ההתנהלות במצבי ספק?

3. "כידוע בסופו של הליך משפטי מתקבלות החלטות המשפיעות על זכויות יסוד של הצדדים למשפט, ועל כן יש להבטיח בהליך השיפוטי הליך קבלת החלטות רציונלי. שאם לא כן יכול השופט להכריע את הדין על-ידי הטלת מטבע או קובייה, דבר היכול אף לפגוע באימון הציבור בבתי המשפט" (ת"א (ת"א) 43571/03 פלא דור חברה למסחר בע"מ צור נ' גמפה דניאלה).

א. האם לעולם הטלת מטבע או קובייה פסולה היא? פרטו ונמקו.

ב. "אם הערים אדם והטיל ב' פתקים ששמו כתוב עליו לקלפי זוכה אחר בפתק מז"ט [=פתק שכתוב עליו "מזל טוב" והוא הפתק הזוכה בפרס על פי כללי ההגרלה הנדונה בשאלה זו, מ"ב] וגילה זה החוטא אחר כך ובדקו ומצאו כך. מכל מקום יכולים האחרים לבטל הגורל ואפילו הוא עצמו" (שו"ת חוות יאיר

סימן סא). *האם יתכן, טעם יתכן אלא מה היתרון?*

מה יכולות להיות ההנמקות להכרעה שכזו?

(עד עמוד אחד, 25 נקודות)